

НЕЗРЯЧІ СТРУНИ

Григорій САНИЧ

ВЕЛИКИЙ і незвичний кобзар свого часу дивував і зачаровував публіку

У травні виповнилося 120 років з дня народження Єгора **МОВЧАНА**, відомого українського кобзаря, уродженця Великої Писарівки. Він був від природи музично обдарованою людиною. Як свідчать односельці, весь його рід досить музичний (були серед його представників скрипалі, бубністи, гармоністи і т.д.). Мати, незважаючи на нестатки та тяжку наймитську працю, любила і вміла співати й танцювати (вона померла, коли її Єгорові було всього п'ять років).

Мандри країною

На десятому році життя, перехворівши на віспу, Єгор втратив зір, навчався у харківському музичному інтернаті для незрячих (графині Уварової). Після розпуску інтернату Єгор повернувся до Великої Писарівки і 1909 р. пішов у «науку» до відомого панотця Степа-

ФОТО З АРХІВУ

▲ ДУЕТ ТВОРЦІВ. Єгор Мовчан зі своїм колегою – архітектором, художником і кобзарем Георгієм Ткаченком. 1966 р.

ДОСЬЄ

ЄГОР ХОМИЧ МОВЧАН. (1898–1968). Учасник Першої республіканської наради кобзарів і лірників, брав активну участь в роботі ансамблю кобзарів. Був учасником Всесоюзної наради народних співців у Москві. Виступав в інститутах Академії наук, університеті, у клубі Спілки письменників та по радію. У повоєнний час продовжує свою кобзарську діяльність. Виступав на Всесоюзній нараді з вивчення епосу східних слов'ян (1955 р.), на Четвертому Міжнародному з'їзді славистів у Москві (1958 р.). В репертуарі Єгора Мовчана було багато народних пісень (історичних, побутових, жартівливих), а також думи: «Невільницький плач», «Про самарських братів».

на ПАСЮГИ. "Такого кобзаря, як Пасюга, ніколи не було й не буде!" - казав не раз Єгор Хомич. Але у своєму поведженні з учнем він був іноді занадто вимогливим, суворим. Незважаючи на негоду, злу хуртовину, вчитель міг послати малого учня іти в далеке село. Одного разу це призвело до того, що Єгор обморозився, тяжко захворів і кинув навчання. Але, незважаючи на суворе ставлення, Єгор Мовчан все життя високо цінував Пасюгу як учителя.

У віці 15 років Єгор почав самостійно кобзарювати. Часто ходив без поводиря. За часів репресій 1930-х рр. не поїхав на «зліт народних співаків» (інша назва — «Розстріляний з'їзд кобзарів») і врятувався. Сталось це випадково — лише тому, що поводир Єгора зник і не супроводжував його.

З кобзою за плечима незрячий кобзар обійшов сотні сіл, ніс у маси улюблені народом пісні та думи. Був учасником першої республіканської

наради кобзарів і лірників в Києві (1939 р.), брав активну участь в роботі утвореного тоді державного ансамблю кобзарів. У 1940 р. був учасником всесоюзної наради народних співців, а за високохудожнє виконання пісень не раз одержував подяки і премії. Відзначення 60-річчя та 90-річчя від дня народження Єгора Мовчана перетворювалося на народне свято пісні і музики.

Його співу і грі аплодували сотні учасників Міжнародного конгресу славістів у Москві. Багатий репертуар кобзаря в записках зберігається у фондах Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. Максима РИЛЬСЬКОГО АН УРСР

Помер Єгор Мовчан у 1968 р. у Пущі-Водиці в Будинку ветерана. У Великій Писарівці встановили пам'ятник кобзарю, а на місці ха-

ти, де він народився, - меморіальну плиту.

Голосисті бандури

Єгор Мовчан, як і його вчитель Степан Пасюга, народився і розпочав кобзарювати у с. Велика Писарівка, що колись входило до складу Богодухівського повіту Харківської губернії. У цьому ж селі народився також відомий кобзар Григорій КОЖУШКО. Історики відзначають, що Велика Писарівка здавна була значним осередком народного кобзарського мистецтва на Слобожанщині. Ще в другій половині XVIII ст. тут заснували притулок сліпих бандуристів.

«Пам'ятаю, яке враження справила на Єгора Мовчана розповідь про те, що мною зібрано кілька рідкісних зразків давніх бандур, - згадував його побратим Георгій ТКАЧЕНКО. - Це настільки зацікавило кобзаря, що він тривалий час ні про що інше не хотів і наче й не міг говорити, як тільки про ті бандури, їх особливості, походження і т.д. Він з особливою вдячністю згадував діда-столяра, який, виготовивши

СИЛЬНИЙ І МУДРИЙ. У Єгора Мовчана була своя харизма і стиль

для Є.Мовчана бандуру, відмовився брати за неї плату. Лише сказав на прощання: "Хай тобі щастить з цієї бандури!" І, як не раз повторював Мовчан, « з тією бандурою мені справді почало щастить!" З нею він дійшов аж до Харкова і обрав тут собі гарний куточок біля університету.

Єгор Мовчан розповідав мені, та й іншим своїм знайомим, як той майстер виготовляв йому бандуру. Рання весна було зрубано в леваді вербу. Для майбутнього інструменту взяли прикореневу частину дерева. Потім деревина цілий рік сушилася - спершу на відкритому повітрі, потім - у сіні, у зерні і, нарешті, у борошні. Зате й інструмент вийшов на славу. "Голосиста була та бандура", - казав кобзар».

Коли відзначалося 60-річчя від дня народження Єгора Мовчана, Максим Рильський подарував кобзареві сучасну бандуру, яку виготовив майстер з Черкащини. Наш земляк дуже цінував цей подарунок. Він заповів, щоб після смерті бандуру передали в музей Тараса Шевченка на Чернечій горі в Каневі. **Т**

Великописарівський осередок народних співців
входить до широко відомої харківської
школи кобзарів (іноді її називають
"харківською" або "зінківською наукою")